

ZBORNİK MATICE SRPSKE ZA DRUŠTVENE NAUKE

Broj 110-111, Matica srpska, Novi Sad, 2001, str. 337

Godišnje okupljanje stručnjaka koji se bave proučavanjem stanovništva u Vojvodini postaje tradicija i predstavlja pregled aktivnosti i saznanja o stanovništvu u protekloj godini. Jedna od značajnih aktivnosti u 2002. svakako je objavljivanje radova sa skupa o aktuelnim problemima demografskog razvoja AP Vojvodine u Zborniku za društvene nauke Matice srpske broj 110-111. Na ukupno 337 stranica preko pedeset autora objavilo je 36 radova koji ukazuju na probleme demografskog razvoja Vojvodine, razne karakteristike populacije i lokalne napore ka stacionarnom stanovništvu.

Velisavljev, Mikić i Velisavljev-Filipović (str.15-20) ukazuju da se kontinuirani demografski razvoj ovih krajeva može pratiti od druge polovine XVIII veka. Autori nalaze da su ranije demografski rast usporavale zarazne

bolesti, glad i ratovi, a danas pomodarstvo radjanja jednog deteta koje je započelo još na prelomu XIX i XX veka. Iako ovi autori ukazuju da se već posle Prvog svetskog rata organizovano pristupilo primeni mnogih mera zaštite života, zdravlja i napretka narodnog podmladka, Rončević-Babin, Stojadinović, Radovanov i Marinković (str.21-28) se, na osnovu istraživanja iz 1999, a Andjelić i Zarić (str.29-36) na osnovu ankete iz 1995/6, zalažu za savremenije programe prevencije rizičnih ponašanja adolescenata, jer su rizična ponašanja u Novom Sadu značajno zastupljena, te su adolescenti jedina demografska grupa u kojoj je u poslednjih 30 godina povećana stopa morbiditeta i mortaliteta. Penev (str.37-49) dokumentovano ukazuje da u drugoj polovini XX veka nijedna generacija nije uspela da obezbedi svoju zamenu, kao i da je savremeni fertilitet za preko četvrtinu manji od nivoa koji je potreban za zamenu generacija. Vuksanović (str.51-63) zaključuje da radjanje jednog ili dva deteta ne predstavlja izraz želja ispitanica nego materijalnih mogućnosti porodice. Upravo na osnovu smanjivanja troškova roditeljstva, ublažavanja nejednakosti u životnom standardu između porodica sa decom i porodica bez dece i uskladjivanja rada i roditeljstva za koje se zalažu nedavno usvojene državne mere populacione politike, Gavrilović (str.65-73) optimistički navodi da bi, sudeći po rezultatima ankete, njihovo unapredjenje i prihvatanje sigurno dovelo do povećanja broja dece kod više od polovine ispitanica. Veg i Kitanović-Bašić (str.99-107) slažu se da se zakonskim rešenjima može uticati na demografski razvoj, ali smatraju da pozitivni zakonski propisi ne uvažavaju dovoljno specifičnosti demografskog razvoja Vojvodine. Rašević (str.75-83) pokazuje da su restriktivna zakonska rešenja, vezana za namenrni prekid trudnoće, moralno neprihvatljiva i demografski neefikasna, te smatra da čovečanstvo u bliskoj budućnosti neće rešiti problem nedovoljnog radjanja (ovakav pesimizam sve više prevladjuje u stručnoj literaturi, jer se smatra da će tek efekti depopulacije, koji će se osetiti oko 2030. dovesti do preokreta). Ona perspektivu vidi u populacionoj edukaciji, za šta se zalaže i Prentović (str.85-97), koji njen početak vidi u porodici, a nastavak u institucijama predškolskog i školskog obrazovanja.

Polnu strukturu stanovništva Vojvodine analizirao je Ćurčić (str.275-283). O nacionalnoj strukturi opština severne Vojvodine pisao je Bjelac (str.109-116), o starenju stanovništva Predojević (str.117-128), te Todorović, Bogosavljević (str.235-293), a obe ove strukture razmatrane su u radu Bursaća, Bjelca i Nikitovića (str.147-155). O izbeglištvu su objavljena dva rada: o njegovom uticaju na etničku homogenizaciju piše Raduški (str.157-166), a njegov uticaj na prirodni priraštaj Srema razmatraju Bubalo-Živković i Plavša (str.215-224). O porodici i braku postoje četiri rada: Vuković (str.167-179) ukazuje na promene u strukturi porodice u zemljama-članicama Evropske unije i na potrebu našeg usaglašavanja sa evropskim

standardima; Kovaček-Stanić (str.181-191) analizira jugoslovenska rešenja vezana za roditeljsko pravo posle razvoda braka i poredi ih sa rešenjima evropskih država i SAD; Bobić (str.193-202) ukazuje na specifičnosti tranzicije bračnog partnerstva u Beogradu; Ivkov i Djurdjev (str.203-213) ukazuju na osnovne pokazatelje nupcijaliteta i divorcijaliteta Banata. Marković (str.225-233) ukazuje na probleme i rešenja demografskog razvoja poljoprivrednog stanovništva Srbije. Tripković i Marinković (str.243-253) ukazuju na probleme koje imaju samohrani roditelji i odslikavaju njihov tipičan lik. Kapor-Stanulović (str.255-259) smatra da će stresogeni uslovi života i dalje biti jedan od uzroka nedovoljnog radjanja. Grujić, Popović, Martinov-Cvejin i Mijatović-Jovanović (str.261-268) jedini pišu o uticaju nasilnih smrti na demografska kretanja.

Inicijative u lokalnim zajednicama prikazuju četiri rada: Vujasin, Jerkov (str.295-301) bave se prognozama i ističu nužnost populacione politike, dok Radovanović, Živković i Vučković (str.303-311) ukazuju na pozitivne primere Knjaževca i Zaječara. Bogunović (str.313-322) navodi primer uspešnog izbegličkog problema u Baču, a Vujasin i Barjaktarov (str.323-331) pišu o iskustvima titelskog Društva za populacionu politiku.

Kao i u svakom zborniku radova sa naučnih skupova i ovde je uočljiv njihov nejednaki kvalitet, ali je i evidentno da je naša naučna zajednica veoma dobro upoznata sa evropskim trendovima i iskustvima. Preostaje da se sva ova znanja iskoriste za definisanje ne samo mera populacione politike nego, preciznije, za donošenje programa za planiranje porodice u kome će u obzir biti uzeta i distribucija broja dece u porodicama kako bi se dostigao stacionarni nivo.

Branislav Djurdjev